

Tema iz preventive

Lijekovi i vožnja

Željka Barlović Ferenčak
ZU Ljekarna Bjelovar

Nacionalni program sigurnosti cestovnog prometa Republike Hrvatske 2006.-2010.(1.) kao uostalom nacionalni programi mnogih zemalja, imaju zacrtan jasan cilj: smanjenje broja prometnih nesreća, prije svega onih s najtežim ishodom-poginulim osobama. Strateške aktivnosti Nacionalnog programa 2006.-2010.su:

- 1.smanjenje brzina vozila i poštivanje najviših dopuštenih brzina ;
- 2.zaštita djece, mladih i najranjivijih sudionika u prometu ;
- 3.suzbijanje vožnje pod utjecajem alkohola i opojnih droga u prometu ;
- 4.saniranje opasnih mjesta

Kako to postići? Nesreća u prometu bit će uvijek, ali ih se može znatno smanjiti. Trajna edukacija, od djece predškolskog uzrasta, mladeži sve do osoba zrele dobi. Razvijanje kulturnih i etičkih normi dužnost je roditelja no naravno i najšire društvene zajednice. Osim neprilagođene brzine, najčešći uzrok prometnih nesreća jest svakako konzumacija alkohola. U novije doba, sve češće se spominje zloupotreba opojnih droga, pogotovo kod mladih vozača koji su na žalost upravo skupina vozača koja najviše strada pri prometnim nesrećama. Cilj ovog članka jest upozoriti na još jedan od mogućih uzroka prometnih nesreća o kojem se u našoj zakonskoj regulativi ne govori previše - na lijekove.

Lijekovi mogu utjecati na niz sposobnosti potrebnih za sigurnu vožnju: moć pažnje i koncentraciju, koordinaciju oči-ruke i oči-noge, vrijeme reakcije, oštrinu vida, pravilnu i pravovremenu procjenu i niz drugih(2.) Cijeli niz lijekova može utjecati na sposobnost vožnje: antihistaminici, antipsihotici, hipoglikemici, simpatomimetici, opioidni analgetici, antidepressivi, antikonvulzivi, mišićni relaksansi, benzodiazepini, neki antimikrobni lijekovi, oftalmici... Lijekovi koji se uzimaju na način kako je preporučeno, pogotovo nakon vremena prilagodbe svakog pojedinog pacijenta na svoj lijek, najčešće ne uzrokuju bitno veliku opasnost po sigurnost vožnje. Problem se javlja kod pacijenata koji terapiju uzimaju neredovito, prema nahođenju, ne razmišljajući o mogućim posljedicama. Posebnu opasnost predstavlja kombinacija lijekova s alkoholom ili upotreba više lijekova istovremeno.

Ono što zabrinjava jest slijedeće :

1. Svijest o mogućem utjecaju lijekova na sposobnost vožnje kod vozača nije velika te oni olako, unatoč umoru, konfuziji, zujanju u ušima, drhtavici, zamućenom vidu i sličnim simptomima sjedaju za upravljač vozila. S druge strane, vrlo često i zdravstveni djelatnici prilikom propisivanja lijekova (liječnici) te izdavanja lijekova (ljekarnici) zaboravljaju na obvezu upozoravanja pacijenata na moguća neželjena djelovanja lijekova i njihov utjecaj na sposobnost vožnje, pogotovo u početku terapije.

2. U razgovoru s nekolicinom specijalista medicine rada doznala sam da su, unatoč zakonske obveze, sporadični slučajevi prijavljivanja vozača s narušenim zdravljem odnosno njihovo slanje na ponovni liječnički pregled tj.procjenju sposobnosti upravljanja vozilom. Potpuno nelogično je izdavanje vozačke dozvole s rokom valjanosti do 80. godine, uz obvezu izmjene svakih deset godina, ali bez liječničkog pregleda.

3. Priručnik za osposobljavanje i polaganje vozačkog ispita A1,A,B i B+E kategorije vozila Prometni propisi i sigurnost pravila,HAK, Zagreb, 2006. budućim vozačima u poglavlju "Ponašanje sudionika u prometu" , navodi između ostalog oznake:

- lijeke označen na ambalaži crvenim trokutom utječe na sposobnost aktivnog sudjelovanja u cestovnom prometu
- lijeke može utjecati na sposobnost upravljanja vozilom
- bolesnik koji uzima lijek s takvom oznakom, 4 sata nakon uzimanja lijeka ne smije upravljati vozilom.

Ovakva uputa budućim vozačima nije točna jer u Hrvatskoj već godinama ne postoji odredba o obvezujućem označavanju upozoravajućim trokutom. Trenutno stanje u Hrvatskoj jest da neki lijekovi jednake djelatne komponente i doze, ali različitim proizvođača imaju ili nemaju trokut na vanjskom pakiranju lijeka: tramadol (Tramal-Bayer Pharma) – ima oznaku; tramadol (Lumidol-Belupo) - nema oznaku; tramadol (Tramadol-Farmal) – nema oznaku.

Sličnih primjera ima dosta te ovakva neusklađenost u označavanju kod nedovoljno obaviještenog vozača stvara pogrešnu sliku o mogućem neželjenom utjecaju lijeka na sposobnost vožnje .

4. Mnogim studijama dokazano, lijekovi koji snažno utječu na sigurnost upravljanja vozilima su benzodiazepini. Oni su danas široko propisivani, vrlo često i zloupotrebjavani. Njihove su najčešće nuspojave, pogotovo u početku liječenja ili u slučaju prevelikih doza, neželjena dnevna sedacija, vrtoglavica, mišićna slabost, glavobolja, konfuzija. Poznato je da dugom upotrebom razvijaju toleranciju pa kod nagle obustave terapije ili drastičnog smanjivanja doze i sindrom sustezanja (3). Mlađe osobe sklone su povremenoj zloupotrebi, često u kombinaciji s alkoholom. Osobe srednje životne dobi sklone su redovitoj upotrebi, često povećavajući dozu na svoju ruku. Slijedeća tabela prikazuje nabavu benzodiazepina kroz ljekarnički kanal (samo javne ljekarne) 2008. te 2009. u RH te u BBŽ posebno.

Benzodiazepini i benzodiazepinima slični lijekovi 2008. ukupno RH 2008. ukupno BBŽ 2009. ukupno RH 2009. ukupno BBŽ
Broj pakiranja 9.410.000* 285.000* 9.120.000* 290.000

*Izvor podataka: Phoenix Farmacija d.d.-procjena obzirom na tržišni udjel

Broj od cca 9.100.000 pakiranja različitih benzodiazepina je velik i upozoravajuć ! Velik porast u odnosu na 2008. je broj različitih oblika alprazolama(benzodiazepin) te hipnotika zolpidema(benzodiazepinu sličan lijek) iako je nešto manji ukupni broj pakiranja ove grupe lijekova u RH u 2009. u odnosu na 2008.

5. U nekoliko naših dnevnih novina nedavno je objavljeno da je "istraživanje pokazalo da je velik postotak motociklista koji su doživjeli nesreću konzumiralo lijekove koji su sadržavali kodein, tvar sličnu morfinu, koji se nalazi u mnogim lijekovima. Zbog tog su sastojka vozači pospani, reakcije su im usporene, pa je mogućnost da će griješiti puno veća."Dodatni je problem da se ovi lijekovi nabavljaju u ručnoj prodaji jer su registrirani kao OTC lijekovi. Činjenica je se često zloupotrebjavaju, pogotovo kod vozača mlađe životne dobi koji ih uzimaju na svoju ruku, bez prave potrebe i ne rijetko uz konzumaciju alkohola.

OTC analgetici s kodeinom 2008. RH ukupno tableta 2008. BBŽ ukupno tablet 2009. RH ukupno tablet 2009. BBŽ ukupno tablet
47.000.000* 1.630.000* 44.300.000* 1.600.000*

Preračun u odnosu na kodein u kg !!! 470 16,30 443 16

* Izvor podataka : Phoenix Farmacija d.d.-procjena obzirom na tržišni udjel

6. Evidentan je porast potrošnje još jedne grupe opioidnih analgetika: tramadola te kombinacije tramadola s paracetamolom, lijekova s vrlo jakim utjecajem na sposobnost vožnje:

Tramadol, tramadol + paracetamol 2008. ukupno RH 2008. ukupno BBŽ 2009. ukupno RH 2009. ukupno BBŽ

Broj pakiranja 1.540.000* 60.500* 1.620.000* 66.700*

* Izvor podataka: Phoenix Farmacija d.d.-procjena obzirom na tržišni udjel

Lijekovi su sigurno potcijenjeni kao mogući uzrok nesreća u prometu, međutim sami ili u kombinaciji s drugim lijekovima, alkoholom ili drogama mogu biti onaj jezičac na vagi kada djelić sekunde kašnjenja ili neadekvatne reakcije postaje koban.

Literatura:

1. Nacionalni program sigurnosti cestovnog prometa RH 2006.-2010., Zagreb, veljača 2006.

2. Drummer OH, Austr. Prescriber, 2008: 31: 32
3. N. Mimica, V. Folnegović- Šmalc: Benzodiazepini: za i protiv, Medicus 2002.

Kontakt:

Željka Barlović Ferenčak, mr.pharm.
ZU Ljekarna Bjelovar, Preradovićeva 4
Telefon: 043 24 19 07;
Email: ljekarna.bjelovar@bj.t-com.hr